

O IMPACTO DA (PARA)TRADUCCIÓN PARA A DOBRAXE NA NORMALIZACIÓN LINGÜÍSTICA. ESTUDO DE CASO DA SERIE DE DEBUXOS ANIMADOS *SHIN-CHAN* EN GALEGO A TRAVÉS DUNHA ENQUISA
THE IMPACT OF (PARA)TRANSLATION FOR DUBBING IN LINGUISTIC NORMALISATION. CASE OF STUDY OF THE CARTOON *SHIN-CHAN* IN GALICIAN THROUGH A SURVEY

Carla Míguez Bóveda¹
Universidade de Vigo
ORCID: [0000-0003-1704-9110](https://orcid.org/0000-0003-1704-9110)
carla.miguez@uvigo.es

[Recibido 10/07/2021; aceptado 12/12/2021]

Resumo

Neste traballo estudaremos o impacto da dobraxe cara a linguas minorizadas, en concreto cara ao galego, como unha ferramenta de normalización lingüística que na comunidade galega está directamente relacionada coa TVG. Empregaremos o exemplo da tradución para a dobraxe galega da serie animada *Shin-chan* para reflectir a resonancia que unha boa (para)tradución para a dobraxe pode ter no público infantil e xuvenil. Para sustentar esta hipótese apoiámonos nos resultados dunha enquisa cuantitativa e cualitativa sobre a “versión galega” dos devanditos debuxos animados. Pretendemos salientar a utilidade que este tipo de instrumentos pode ter no labor investigador mediante unha primeira achega de cara a estudar o impacto que unha canle de televisión temática infantil e xuvenil en lingua galega podería posuír no desenvolvemento lingüístico das xeracións máis novas do país.

Palabras clave

Enquisa, normalización lingüística, *Shin-chan*, tradución para dobraxe, TVG

Abstract

This article addresses the impact of dubbing into minority languages, namely into Galician, as a linguistic normalisation asset, which is strictly related to the Galician-speaking TV channel TVG. We will use the Galician translation for dubbing of the cartoon series *Shin-chan* to portray the echo a good (para)translation for dubbing can have on children and young audiences. In order to support this hypothesis, we will rely on the results of a qualitative and quantitative survey which discusses the “Galician version” of the aforementioned cartoon. We wish to emphasise the applications the aforesaid tool can have on research

¹ Beneficiaria da convocatoria de Axudas Predoutorais da Universidade de Vigo 2022 e das axudas para a contratación de persoal investigador predoutoral en formación da UVigo para o exercicio 2023 (22/06/2022 (DOG 6 de xullo). Membro de BITRAGA, grupo integrado en BiFeGa, financiado pola Consellería de Cultura, Educación e Universidade da Xunta de Galicia no marco do Programa de Grupos de Referencia Competitiva GRC (2020-2023) con referencia: ED431C 2020/04 (UVigo), (DOGA 06/10/2020).

activities through an initial approach. This would lead to a further study on the impact that children's and young people's thematic TV channel in Galician language could have on the linguistic development of younger generations in Galicia.

Key words

Linguistic normalisation, *Shin-Chan*, survey, translation for dubbing, TVG

1. Introducción²

A frase “*Shin-chan molaba máis en galego*” é recorrente. Na rede social *Twitter* hai unha conta³ dedicada exclusivamente a publicar fragmentos de episodios da serie nos que aparecen algunhas das frases icónicas do pequeno ou algún dos outros personaxes. Malia que as súas publicacións non son constantes, máis de 15 200 persoas seguen a devandita páxina. Que fixo que este pícaro tivera (e teña) tanto éxito entre a mocidade galega? Sen dúbida, débese en gran parte á prodixiosa tradución de María Alonso Seisdedos. De feito, o caso da tradución para a dobraxe (e a propia dobraxe) cara ao galego de *Shin-chan* é un exemplo do impacto que pode ter un traballo ben feito. O “cuíño, cuíño” escoitouse fóra dos límites de Galicia e son moitas as persoas que, tras ver a dobraxe galega e a española, lle dan a medalla dourada á primeira.

O impacto desta dobraxe non só dignifica a nosa profesión, senón tamén a nosa lingua. No caso dunha lingua minorizada como a galega, a dispoñibilidade de contido de lecer que sexa accesible para calquera persoa é fundamental. De centrármonos no grupo de persoas falantes máis novas, este contido (sexa audiovisual, literario ou doutro tipo) é imprescindible. Desgraciadamente, a nosa lingua leva décadas sendo desprestixiada por unha parte da poboación do país, relegada ao fogar ou a aquelas actividades “sen importancia”. É esencial que a cativada teña acceso a contido en galego para normalizar o seu uso en todos os ámbitos sociais, xa que:

[...] por unha parte, a tradución audiovisual permítenos observar situacións alleas á nosa realidade onde se falan as nosas linguas de maneira normal, desmontando prexuízos e ideas preconcebidas sobre os usos dun idioma; por outra parte, a tradución é unha ferramenta de divulgación das normas destas linguas (“normalizar a normativa”), pois o modelo confeccionado para estes produtos parte dun estándar con valor oficial (Arca-Castro, 2021, p. 10).

Neste traballo centrarémonos na relevancia do contido infantil para a normalización lingüística a través do caso concreto da tradución para dobraxe de *Shin-chan*. Empregamos un prototipo de enquisa para preguntar á audiencia como percibiu esta tradución no seu momento e de que maneira afectou (ou non) ao seu desenvolvemento lingüístico. Esperamos que a primeira achega que propoñemos neste modesto estudo promova unha maior investigación sobre o impacto da dobraxe de produtos destinados a unha audiencia infantil e xuvenil e cara a linguas minorizadas, nomeadamente cara á galega e

² Este estudo xorde no marco da materia Cine e Tradución, impartida polo doutor Xoán Manuel Montero Domínguez, dentro do programa do Mestrado en Tradución para a Comunicación Internacional da Universidade de Vigo. Este mestrado parte do programa de doutoramento en Tradución e Paratradución. Para máis información consulte <<http://paratraduccion.com/doctorado/>>.

³ O nome deste perfil é @ShinChanGz <<https://twitter.com/ShinChanGz>>.

especialmente despois de que o Parlamento galego aprobase a creación dunha canle temática infanto-xuvenil (Ferreiro, 2021) impulsada pola Mesa (A Mesa pola Normalización Lingüística, 2020).

2. A (para)tradución para a dobraxe

En palabras de Chaume, a dobraxe consiste na:

[...] traducción y ajuste de un guión de un texto audiovisual y la posterior interpretación de esta traducción por parte de los actores, bajo la dirección del director de doblaje y los consejos del asesor lingüístico, cuando esta figura existe (Chaume, 2004, p. 32).

Cando traducimos un guión para dobraxe enfrontámonos a un texto oral. Non podemos descoidar a imaxe e, de feito, debemos recorrer a ela durante o proceso tradutivo: «traducir de la pantalla, y no del guión» (Chaume, 2004, p. 70). No seu modelo de análise de textos audiovisuais desde o punto de vista tradutolóxico (Chaume, 2004, pp. 155-165), o autor diferencia entre a dimensión externa, que recolle os factores previos á practica da tradución (profesionais, do proceso de tradución, sociohistóricos e de recepción), e a dimensión interna, que á súa vez se divide entre os problemas compartidos con outras modalidades de tradución e os factores específicos da tradución audiovisual. Na táboa 1 resúmense brevemente cales son os problemas que a persoa tradutora pode atopar ao lidar cun texto destas características (Chaume, 2004).

PROBLEMAS COMPARTIDOS		PROBLEMAS ESPECÍFICOS	
Lingüísticos	Derivados das diferenzas estruturais entre a lingua orixe (LO) e a lingua meta (LM). Esta categoría inclúe os problemas léxico-semánticos, os morfosintácticos e os fónicos.	CANLE ACÚSTICA	
		Códigos	Descrición
Culturais	Derivados das diferenzas entre a cultura orixe (CO) e a cultura meta (CM). Para traducir as referencias culturais podemos optar por cinco estratexias: a conservación, a explicación, a adaptación, a omisión ou a internacionalización.	<ul style="list-style-type: none"> –Lingüístico –Paralingüístico –Musical e de efectos especiais –De colocación do son 	Comprende a oralidade prefabricada, pero coidada en canto á prosodia, a sintaxe e o léxico xa que o texto non é un discurso espontáneo. Hai que ter en conta os xestos, os signos paralingüísticos (AD LIB), o ritmo da música nas cancións e tamén os efectos especiais non rexistrados na banda sonora do filme. Na tradución marcaranse as intervencións das personaxes cos símbolos (ON) ou (OFF) se o son está dentro ou fóra do campo, respectivamente.

	Derivados da particular situación de transferencia, como por exemplo a presenza doutras linguas ou a diferente finalidade do texto orixe (TO) e do texto meta (TM).	CANLE VISUAL	
		Códigos	Descrición
Pragmáticos			
Semióticos	Derivados da intertextualidade, é dicir, dos signos tanto globais (macrosignos) como culturais (microsignos).	<ul style="list-style-type: none"> –Iconográfico –Fotográfico –De planificación –De mobilidade –Gráficos –Sintácticos 	Abrangue a representación de iconas, índices e símbolos ou cambios no uso da luz, a cor ou a perspectiva. Na tradución terase especial coidado, sobre todo na dobraxe, con manter a sincronía labial para que o texto dea un efecto realista en pantalla, así como coa articulación vocal. Tamén hai que dar conta da proxémica e dos signos cinésicos, así como seguir as convencións canto á linguaxe escrita que aparece en pantalla e ter en consideración as asociacións icónicas na montaxe.

Táboa 1. Dimensión interna da tradución audiovisual proposta por Chaume (2004) [tradución nosa].

Como dixemos ao inicio deste apartado, ademais doutros axentes previos, no proceso da dobraxe a persoa tradutora é unha das múltiples intermediarias. O axuste (Agost, 1999, pp. 65-73) é unha fase imprescindible pola que todo texto audiovisual traducido debe pasar. Durante este proceso, amais de durante a interpretación do texto por parte das actrices e actores de dobraxe, a tradución cambia, evoluciona. Chaume (2004, p. 71) escribiu que a persoa tradutora «se debe acostumar a que su traducción no sea la definitiva, sino que en la mayoría de las ocasiones será manipulada por el resto de actantes del proceso». Desde a súa experiencia persoal, a actriz de dobraxe galega Ana Lemos achega que a serie de debuxos animados *Shin-chan* «tiña un repertorio [de expresións, frases e AD LIBS] propio e variado que naceu das achegas da tradutora, do director e das ocorrencias de sala» (Lemos, 2010, p. 139). Queda claro, logo, que unha tradución para dobraxe non é obra só da persoa á que se lle encomendou trasladar o texto á lingua meta. A dirección (que no caso da dobraxe galega é tamén quen se encarga dos axustes e adaptacións) e as actrices e actores de dobraxe deixan tamén a súa pegada no produto que consome o público. Non son tradutoras como tal, pero ao modificar o texto traducido están a realizar unha actividade tradutiva. É por iso que, como expón Montero (2015, pp. 16, 26), estas figuras son consideradas paratradutoras.

3. Dobrax e normalización lingüística: o labor da TVG

A dobraxe en Galicia e en galego comezou coa Televisión de Galicia (TVG) en 1985⁴. Como xa avanzaron outras autorías (Iglesia, 2008; Lemos, 2010 ou Montero, 2006, 2010, 2015), non podemos falar de dobraxe en Galicia sen mencionar a canle de televisión autonómica. Os comezos do galego na dobraxe non foron fáciles (López Dobao, 1990, 1993, 1994, 2004). A falta de tradición e dun estándar, sumada a outros factores como a localización dos estudos en cidades nas que a maioría da poboación falaba (e fala) castelán ou a necesidade de encher os andeis de contido de forma inmediata, fixeron que a profesión se iniciara co pé esquerdo na nosa comunidade. Malia estas circunstancias, é innegable que a TVG acometeu un gran labor pola nosa lingua. O mero feito de representar un «universo lingüisticamente normalizado, onde falan galego mesmo aqueles personaxes que na Galiza real non o farían» (Veiga, 2008, p. 83) supuxo un paso de xigante na normalización da nosa lingua. Galegofalantes e castelanfalantes escoitaron e viron o galego en ámbitos nos que non se empregara antes e saíndo das bocas daquelas personaxes que dalgún xeito admiraban. Veiga (2008, p. 83) cualifica isto como “pedagóxico”, xa que axudou á poboación, tanto no rural como na cidade, a ver o galego como unha lingua perfectamente válida, que ten o mesmo prestixio ca o castelán. Este cambio na sociolingüística, xunto co impulso dun estándar culto que ampliou a bagaxe léxica, fixeron da dobraxe galega unha ferramenta normalizadora eficaz.

No parágrafo anterior fixemos referencia ao estándar. Veiga (2008, p. 87) adianta que «a lingua estándar é sempre un estándar incompleto e en evolución, ás veces rápida, ás veces vagarosa». A intención normalizadora das dobraxes en galego fixo que, nalgúns casos, a lingua semellase artificial. Na táboa 1 comentamos que a linguaxe dos produtos audiovisuais é a dunha oralidade prefabricada, planeada pero que debe semellar espontánea. A imitación do modelo de dobraxe importado da escola madrileña non funcionaba e a TVG comezou, entrada xa a década dos 90, a enviar informes lingüísticos sistemáticos ás diferentes empresas de dobraxe do país (Iglesia, 2008, p. 115). Para evitar os custos que supoñía gravar de novo as intervencións corrixidas das personaxes, comézase a ter en conta unha figura que durante os primeiros anos de desenvolvemento da profesión foi omitida: a lingüista en sala (Iglesia, 2008, p. 113). A presenza dunha persoa profesional da lingua no estudio permitía emendar os erros *in situ*, de xeito que se aforraba en tempo e cartos. Como explica Ramón Novo, lingüista da Televisión de Galicia:

[...] para falar ben fai falta o acento, porque as vogais non saen igual, as intensidades non se relacionan do mesmo xeito, as alturas tonais interfíren na enunciación, o fraseo non leva a mesma cadencia, etcétera (Novo, 2010, p. 157).

Nos problemas específicos da tradución audiovisual (táboa 1) xa fixemos referencia á importancia da prosodia. Os informes remitidos pola TVG⁵ insistían, ademais de nos erros

⁴ Como apuntan Iglesia (2008, p. 110) e Lemos (2010, p. 134), o comezo real desta actividade en Galicia pode situarse na Coruña entre os anos 1982 e 1983, mais a lingua na que se dobraba era a española.

⁵ O capítulo «Control lingüístico das traducións para a dobraxe na TVG», de Ramón Novo, en Montero [ed.] (2010:155-172) presenta parte do contido que se incluía nestes informes. Novo é lingüista na Televisión de Galicia.

de tradución, nos de fonética e prosodia, xa que é indispensable que a oralidade prefabricada sexa pragmática (Veiga, 2008, p. 92). Só dese xeito o estándar audiovisual será aplicable á realidade lingüística fóra da pantalla.

Autores como Veiga (2008, p. 88) critican a monotonía do devandito estándar e defenden a inclusión dos «variados sotaques característicos do galego ou a amplitude da nosa curva melódica». É certo que a nosa prosodia non é a de Madrid, tanto como que na meseta non diferencian as nosas vogais abertas e pechadas. Estas son, de feito, algunhas das cuestións que menciona Novo (2010). Veiga vai máis alá e fala de considerar incluír a gheada e o seseo cando a ficción o permita ou mesmo o pida. Na súa opinión (e na nosa),

É improcedente excluír da ficción audiovisual as irregularidades, vacilacións ou relaxacións propias da fala, pretendendo que a lingua dos filmes teña un carácter modelar e que a variabilidade incesante das realizacións dun fonema (ou dun encontro de fonemas) se fixe en solucións canónicas prefixadas para cada caso (Veiga, 2008, p. 89).

O galego é unha lingua rica e debemos proxectar esa riqueza oral nos fogares a través das pantallas de televisión para que tanto galegofalantes como castelanfalantes abeiren as diferentes realizacións da lingua na fala, para que as recoñezan como válidas e para que estas non se perdan por non ser “o estándar”.

3.1. A importancia do acceso a contidos en galego na infancia e adolescencia

Dentro dos fogares ten especial importancia que a cativada teña acceso a contido en lingua galega. A infancia é unha etapa na que a interacción social é imprescindible. É tamén o momento no que aprendemos a falar. Nun país como Galicia, no que hai unha situación de diglosia, é fundamental que se normalice o uso da lingua propia desde este momento. En palabras de Navarro, «el proceso de aprendizaje tiene lugar cuando el niño toma contacto con un ambiente en el que se habla la lengua en cuestión, y gracias a la interacción social esa lengua se desarrolla» (2010, p. 118). Fomentar o emprego do galego desde a nenez é unha aposta de futuro. Non todas as persoas que medramos en Galicia tivemos a sorte de crecer en galego. Para algunhas de nós, o maior referente en lingua galega na infancia era o *Xabarín Club*, un programa da TVG. Gran parte dos programas emitidos no *Xabarín* era contido traducido, pois «one obvious way of supplementing the small amount of original children’s reading and viewing material produced in Irish [or other minority languages] is to turn to translation» (O’Connell, 2003, p. 62). A Mesa pola Normalización Lingüística creou a Iniciativa Xabarín co propósito de solicitar unha maior difusión de contido audiovisual destinado ao público infantil e xuvenil en galego a través de diferentes medios, entre os que se atoparía unha canle, á que propoñen chamar canle Xabarín, na que se emita contido destas características de forma aberta as 24 horas do día. En maio de 2021, o Parlamento galego aprobou a creación da devandita canle Xabarín (Ferreiro, 2021; Parlamento de Galicia, 2021). Desde A Mesa cren, coma nós, que o acceso a contido en lingua galega na infancia fomentaría o emprego do galego entre a mocidade e suporía un grande labor normalizador, pois:

The production and translation of written and/or audiovisual material for children is central to the development of the younger generation's linguistic skills and is, therefore, of crucial importance to the survival of the minority language into the future (O'Connell, 2003, p. 61).

4. O caso de *Shin-chan*

Como avanzamos en seccións anteriores, a dobraxe de *Shin-chan* en galego tivo tan boa recepción que case vinte anos despois da súa primeira emisión aínda se fala dela. A calidade da súa tradución (e paratradución) é indiscutible e xa se gabou en traballos anteriores (Montero, 2006; García e Veiga, 2009; Lemos, 2010; Yuste, 2010; Veiga, 2012). O seu impacto reflíctese na súa presenza na rede (Veiga, 2012) a través de páxinas como a que mencionamos ao comezo, *Shin-chan galego out of context* (véxase nota 3), que miles de persoas seguen. Aquelas persoas usuarias de redes sociais que se atopan con fragmentos extraídos tanto da serie como das películas deste debuxo animado e que nunca escoitaran a dobraxe galega quedan sorprendidas coa retranca do pícaro e mesmo preguntan onde poden encontrar os filmes ou episodios en galego.

Hai 15 filmes de *Shin-chan* traducidos ao galego, tres deles dobrados nos tres últimos anos (dous en 2019 e un en 2020, todos eles estreados na TVG). Un personaxe que foi referencia para as xeracións máis novas hai vinte anos segue a ser un posible “modelo” para a cativada do día de hoxe. O labor normalizador de Shinnosuke continúa vixente, xa que:

cuando una serie con un gran potencial comercial viene acompañada por un buen doblaje al gallego, como es el caso de *Shin-chan*, (...) el éxito está garantizado, lo que puede contribuir enormemente a la normalización del gallego no ya como lengua de comunicación oral, sino como lengua audiovisual y de cultura (García e Veiga, 2009, p. 238).

4.1 Estudo cuantitativo e cualitativo sobre o impacto de *Shin-chan* na mocidade galega

Malia que a nosa hipótese de que a dobraxe de contido infantil e xuvenil é unha ferramenta de normalización lingüística do galego está debidamente apoiada nos traballos citados ao longo do texto, quixemos preguntar ao público xeral cal é a súa opinión sobre este asunto. Para iso, artellamos unha enquisa⁶ anónima a través da aplicación *Google Forms* que compartimos a través da rede social *Twitter* entre os días 26 e 28 de febreiro de 2021, ambos inclusive, e pechamos ao acadar unha mostra de 300 respostas⁷. Dadas as limitacións da aplicación empregada, que permite a calquera persoa responder incluso máis dunha vez, así como o seu medio de difusión e o feito de que estaba aberta a todo o público de forma anónima, a súa validez podería ser cuestionada como aceptable para un estudo académico. Porén, recalcamos que a nosa intención é visibilizar a utilidade que as enquisas poden ter na investigación e, malia que válidas, as respostas recollidas e analizadas non pretenden servir como verdades absolutas.

⁶ Ligazón á [enquisa](#).

⁷ Volvemos abrir a enquisa unha vez rematado o estudo para permitir que quen quixer poida consultar as preguntas pola súa conta a través da ligazón da nota 6.

O noso formulario estrutúrase en tres bloques. No primeiro preguntamos ás persoas enquisadas pola súa idade, que clasificamos entre menores de 15 e maiores de 30 anos, en grupos de 5 entre as dúas devanditas idades, así como cal foi a lingua na que viron *Shin-chan*, se é que o fixeron. As respostas revelan que o 98,3 % das persoas enquisadas viu a serie de debuxos animados *Shin-chan* en galego e, dado que 70 % das enquisadas ten entre 20 e 30 anos e o 30 % restante é maior de 30, podemos deducir que na súa maioría viron a serie na súa infancia ou adolescencia.

No segundo bloque pedimos que só respondesen aquelas persoas que viron a serie de debuxos animados en lingua galega, aínda que non puidemos impedir a contaminación das respostas ao non existir unha forma de controlalo a través de Google Forms, do mesmo xeito que non puidemos evitar que algunhas das persoas enquisadas non respondesen a todas as preguntas. Canto á lingua falada no momento de ver estes debuxos animados, os resultados mostran paridade entre o número de galegofalantes e castelanfalantes.

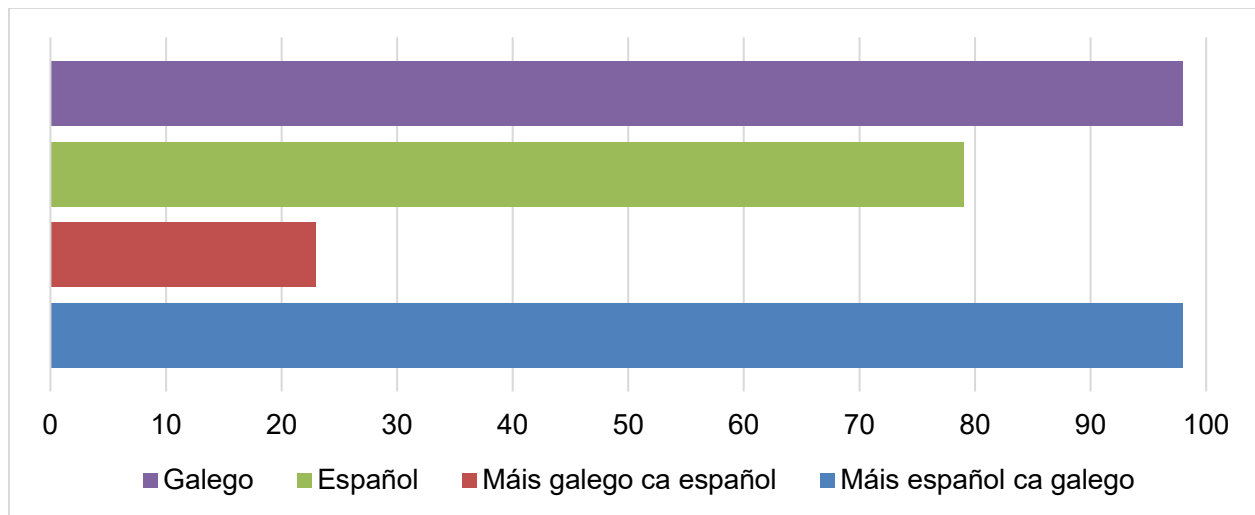

Gráfico 1. Lingua falada no momento no que a persoa enquisada viu *Shin-chan*

O motivo polo que consideramos *Shin-chan* como un éxito canto ao labor normalizador dos produtos audiovisuais en galego é porque a presenza deste personaxe fóra da pantalla era (e é) constante. Moitas rapazas e rapaces de todas as idades empregaban expresións sacadas da serie cando xogaban coas súas amigas ou cando falaban coas súas nais, pais e demais familiares. Pero, no caso das castelanfalantes que viron a serie en galego, estas expresións que saían dos nosos adentros de forma case orgánica estarían en español ou na lingua na que as escoitaran? Os resultados do presente estudo mostran que moitas das persoas castelanfalantes que empregaban frases do pequeno Shinnosuke, facíanlo en galego, a lingua na que viran a serie. Como podemos ver nos gráficos 2. e 3., o 87 % das persoas enquisadas afirmou empregar frases e expresións que escoitara na serie de debuxos animados *Shin-chan*. Delas, o 88 %, fosen galegofalantes ou castelanfalantes, dicíaaas en galego. Pode parecer un dato de pouca relevancia, mais o feito de que rapaces que empregaban unicamente o español falasen en galego de forma completamente natural por influencia dun debuxo nipón evidencia que ter un modelo a seguir (aínda que pícaro e algo maleducado) que fale

unha lingua minorizada como o galego provoca que este se introduza nas conversas máis ociosas e que, eventualmente, toda a comunicación poida chegar a desenvolverse en galego.

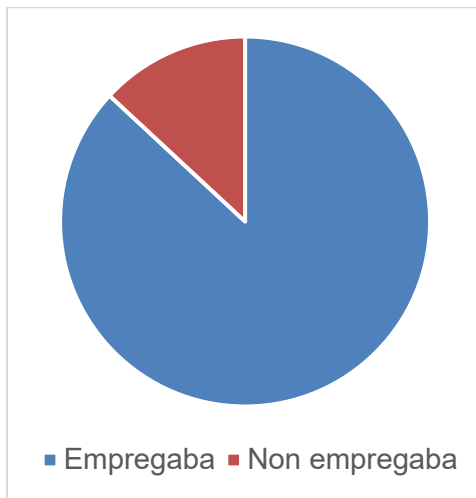

Gráfico 2. Emprego de expresións de *Shin-chan*

Gráfico 3. Lingua de emprego de expresións de *Shin-chan* en castelanfalantes

Esta última hipótese que formulamos queda ratificada no contexto da enquisa, pois un 78,5 % respondeu que si á pregunta “se eras castelanfalante, cres que ver *Shin-chan* en galego puido animarte, dalgún xeito, a falar na nosa lingua?”. Isto é ao que nos referimos ao longo do traballo cando dicimos que o contido audiovisual en galego ten unha función normalizadora. Ao ver o galego como a lingua das personaxes do momento, ás que nenas e nenos queren parecerse, é probable que parte da cativada decida falar galego estimulada pola influencia das súas heroínas e heroes. De feito, non é preciso nin sequera que estas personaxes sexan un modelo a seguir: o propio feito de consumir un contido que chega a nós a través non só da vista, senón tamén do oído, provocará unha impresión na cativada que non poderían experimentar, por exemplo, a través de obras escritas.

Nesta liña, quixemos tamén coñecer cal é a opinión do público xeral sobre o labor normalizador do contido audiovisual en lingua galega destinado a un público infantil e xuvenil. A resposta sorprendeunos gratamente, pois o 98,7 % das persoas enquisadas responderon que si consideran este tipo de material como unha ferramenta de normalización da lingua galega. Xa non falamos soamente de *Shin-chan*, senón de todo tipo de contido audiovisual producido ou dobrado en lingua galega. A súa simple existencia mantén viva a lingua e axuda a aumentar o seu prestixio. A dobraxe de *Shin-chan* destaca pola súa calidade, polo humor e polo emprego de frases feitas que dotan a nosa lingua de riqueza. Ademais, grazas ao bo facer dos profesionais da dobraxe e aos controis lingüísticos polos que pasaban as traducións emitidas na TVG, esta función normalizadora alíase coa normativizadora, pois a linguaxe audiovisual está limpa de castelanismos, calcos e todo tipo de erros ortográficos ou gramaticais.

Finalmente, no terceiro bloque puxemos á disposición das persoas enquisadas un espazo no que engadir comentarios e achegas respecto do estudo, así como no que ampliar a resposta a algunha das preguntas se así o estimar necesario. A maior parte das respostas mostran a súa admiración pola tradución para a dobraxe de *Shin-chan* en galego, realizada por María Alonso Seisdedos, así como ás doutras series como *Doraemon* ou *Dragon Ball*. Algunhas das persoas enquisadas tamén trasladaron neste apartado que esperan que se investigue en maior profundidade a relación entre tradución para dobraxe en lingua galega, en especial a de produtos dirixidos á audiencia infanto-xuvenil, e normalización lingüística, con propostas tan interesantes como «un estudo sobre o impacto do *Xabarín*, en xeral, sobre os posicionamentos sociopolíticos dos nados a partires do oitenta e tantos».

5. Conclusións

Este estudo evidencia o labor normalizador dos produtos audiovisuais en lingua galega, en concreto ou daqueles destinados a un público infantil e xuvenil. A través do exemplo da tradución para dobraxe de *Shin-chan* demostramos que unha tradución de calidade pode ter un importante impacto en múltiples xeracións e servir á vez como unha ferramenta normalizadora e normativizadora que aumenta a riqueza lingüística das persoas espectadoras a través do emprego da nosa característica retranca e de frases feitas populares. A enquisa coa que complementamos o traballo corrobora que o consumo de material de lecer, particularmente audiovisual, durante a infancia anima a mocidade a introducir a lingua galega no seu día a día, incluso cando estas persoas empregan de forma única ou maioritaria o castelán, ou mesmo a dar o paso de converterse en neofalantes. A infancia é o momento no que aprendemos a lingua ou linguas nai, por iso é de vital importancia o acceso a contido en lingua galega de calidade nesta etapa. Investir no audiovisual infantil e xuvenil galego é investir no futuro da lingua e, dadas as dificultades e os custos que poden derivar da produción propia en galego, facelo mediante a (para)tradución é unha opción idónea. Esperamos que este breve estudo estimule a realización de enquisas que profunden neste asunto, así como de proxectos de investigación sobre o impacto da dobraxe en galego na normalización da lingua.

Referencias bibliográficas

- A MESA pola Normalización Lingüística 2020. *Iniciativa Xabarín para a programación infantil e xuvenil en galego na TV*. [Entrada nun blog]. [Dispoñible en liña: <https://www.amesa.gal/campanas/arquioxabarin/> – Última consulta: 27/07/2021].
- AGOST CANÓS, R. 1999. *Traducción y doblaje: palabras, voces e imáxenes*. Barcelona: Editorial Ariel, 1999.
- ARCA-CASTRO, M. 2021. «Perspectiva histórica da tradución para a dobraxe ao catalán, éuscaro e galego». En *Viceversa, Revista Galega de Tradución*. n.º 21, pp. 9-29. [Dispoñible en liña: <http://revistas.webs.uvigo.es/index.php/viceversa/article/view/3455/3140> – Última consulta: 27/07/2021]
- CHAUME, F. 2004. *Cine y traducción*. Madrid: Cátedra, 2004.
- COUTO, X. 2009. *Arredor da dobraxe: Algunhas cuestións básicas*. A Coruña: Deputación Provincial da Coruña, 2009.

- FERREIRO, X. 2021. «A TVG contará cunha canle temática infantil e xuvenil». En *Nós Diario*. 11 de maio de 2021, 20.52. [Dispoñible en liña: <https://www.nosdiario.gal/articulo/lingua/tvg-contara-canle-tematica-infantil-xuvenil/20210511203316121333.html> – Última consulta: 27/07/2021].
- GARCÍA, M. e VEIGA, M. T. 2009. «La TAV como impulsora de las lenguas minorizadas: el caso del gallego». En FEDERICI, F. (ed.) *Translating Regionalised Voices in Audiovisuals*. Roma: Aracne Editrice, 2009, pp. 235-250. [Dispoñible en liña: https://www.academia.edu/12392943/La_TAV_como_impulsora_de_las_lenguas_minorizadas_el_caso_del_gallego – Última consulta: 27/07/2021].
- IGLESIA, L. 2008. «O modelo galego na dobraxe». En FREIXEIRO, X. R.; RÍOS, M. e FILLOY, L. (eds.) *Lingua e Comunicación. IV Xornadas sobre Lingua e Usos*. A Coruña: Universidade da Coruña, 2008, pp. 109-117.
- LEMONS, A. 2010. «Estratexias para a dobraxe de Shin Chan». En MONTERO, X. (ed.) *A tradución para a dobraxe en Galicia, País Vasco e Cataluña. Experiencias investigadoras e profesionais*. Vigo: Universidade de Vigo, 2010, pp. 133-140.
- LÓPEZ DOBAO, X. A. 1990. «Normalización lingüística e medios de comunicación». N'A *Trabe de Ouro*. n.º 2. pp. 247-259.
- LÓPEZ DOBAO, X. A. 1993. «A lingua galega e a TVG. Situación actual e propostas para unha nova política lingüística (I)». En *Cadernos de Lingua*. vol. 7, pp. 27-44. [Dispoñible en liña: <http://publicacionsperiodicas.academia.gal/index.php/Cadernos/article/view/569> – Última consulta: 27/07/2021].
- LÓPEZ DOBAO, X. A. 1994. «A lingua galega e a TVG. Situación actual e propostas para unha nova política lingüística (II)». En *Cadernos de Lingua*. vol. 9, pp. 27-53. [Dispoñible en liña: <http://publicacionsperiodicas.academia.gal/index.php/Cadernos/article/view/547> – Última consulta: 29/06/2021].
- LÓPEZ DOBAO, X. A. 2004. «Dez teses para interpretar a dobraxe en Galicia». N'A *Trabe de ouro*, 56. Santiago de Compostela: Sotelo Blanco, pp. 377-390.
- MONTERO, X. 2006. «Achegas para a tradución de produtos destinados á dobraxe cara ao galego». En *Viceversa, Revista Galega de Tradución*. n.º 12, pp. 111-120. [Dispoñible en liña: <http://revistas.webs.uvigo.es/index.php/viceversa/article/view/2476> – Última consulta: 27/07/2021].
- MONTERO, X. 2010. «O proceso de tradución para a dobraxe do cine galego». En MONTERO, X. (ed.) *A tradución para a dobraxe en Galicia, País Vasco e Cataluña. Experiencias investigadoras e profesionais*. Vigo: Universidade de Vigo, 2010, pp. 59-81.
- MONTERO, X. 2015. *La tradución de proyectos cinematográficos. Modelo de análisis para los largometrajes de ficción gallegos*. Berna: Peter Lang, 2015.
- NAVARRO, B. 2010. «Adquisición de la primera y segunda lengua en aprendientes en edad infantil y adulta». En *Philologica Urcitana. Revista Semestral de Iniciación a la Investigación en Filología*. Vol. 2, pp. 115–128. [Dispoñible en liña: <https://studylib.es/doc/5259678/adquisici%C3%B3n-de-la-primera-y-segunda-lengua-en> – Última consulta: 27/07/2021].

- NOVO, R. 2010. «Control lingüístico das traducións para a dobraxe na TVG». En MONTERO, X. (ed.) *A tradución para a dobraxe en Galicia, País Vasco e Cataluña. Experiencias investigadoras e profesionais*. Vigo: Universidade de Vigo, 2010, pp. 155-172.
- O'CONNEL, E. 2003. *Minority Language Dubbing for Children. Screen translation from German to Irish*. Frankfurt: Peter Lang, 2003.
- PARLAMENTO DE GALICIA. Para unha canle Xabarín Club na Televisión de Galicia e mellor difusión de programación infantil e xuvenil en galego. *Proposicións non de lei aprobadas polo Pleno do Parlamento de Galicia o 12 de maio de 2021*, 12 de maio de 2021. [Dispoñible en liña: <https://www.parlamentodegalicia.gal/Actualidade/3303/proposicions-non-de-lei-aprobadas-polo-pleno-do-parlamento-de-galicia-o-12-de-maio-de-2021/> – Última consulta: 27/07/2021].
- VEIGA, R. 2008. «A lingua da ficción audiovisual». En FREIXEIRO, X. R.; RÍOS, M. e FILLOY, L. (eds.) *Lingua e Comunicación. IV Xornadas sobre Lingua e Usos*. A Coruña: Universidade da Coruña, 2008, pp. 75-93.
- VEIGA, M. T. 2012. «La percepción social del doblaje al gallego de productos audiovisuales televisivos». En *inTRAlinea Special Issue: The Translation of Dialects in Multimedia II*. [Dispoñible en liña: http://www.intraline.org/specials/article/percepcion_social_del_doblaje_productos_audiovisuales_televisivos – Última consulta: 27/07/2021].
- YUSTE, J. 2010. «Doblaje y paratraducción». En MONTERO, X. M. (ed.) *A tradución para a dobraxe en Galicia, País Vasco e Cataluña. Experiencias investigadoras e profesionais*. Vigo: Universidade de Vigo, 2010, pp. 25-29.